

1982 (b)

MINISTERIE VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

De Raad van de gemeente Leeuwarden
te
Leeuwarden

v brief :
v kenmerk:

ons kenmerk: MMA/MO 3367 I
gebouw/tst. :

Rijswijk,

21 OKT. 1982

onderwerp : Aanwijzing beschermd
stadsgezicht Leeuwarden
te Leeuwarden

*G. J. van
Rijswijk
(Bijl. 1)*

GEMEENTE LEEUWARDEN
22 OKT. 1982
Nr. 15684

Met toezending van een afschrift van de beschikking van mij en mijn ambtgenoot van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van heden, MMA/MO-69, met bijlagen, geef ik u kennis van de aanwijzing als beschermd stadsgezicht in de zin van artikel 20 van de Monumentenwet van het gebied in de gemeente Leeuwarden zoals is aangegeven in de bij het genoemde besluit behorende tekening en als omschreven in de bijbehorende toelichting. Deze stukken deed ik reeds eerder toekomen.

De daarbij gevoegde, foutief ondertekende, beschikking van 4 juni 1982, kenmerk MMA/MO-1269 komt hiermede te vervallen.

De Minister van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk a.i.

[Handwritten signature]

RAADSVERGADERING VAN 22/10/82

Conform besloten. v.l.a. *hier punt 10 van* (M.H.M.F. Gardeniers-Berendsen)
~~Gewijzigd als volgt~~ *de mededelingenlijst*

*Copie naar ROU.
Kor. 3.84.*

Bijlagen: div.

Correspondentie uitsluitend richten aan het postadres, met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Postadres: Postbus 5406
2280 HK RIJSWIJK
Tel.: (070) 94 93 93 / 94 92 33

Bezoekadressen:
BC = Sir W. Churchilllaan 366.
H = Sir W. Churchilllaan 362.

M = Steenvoordelaan 370.
N = J. C. v. Markenlaan 5.

De departementsgebouwen bevinden zich op een afstand van circa 5 minuten lopen van station Rijswijk.

Kenmerk
MMA/MO-69

RJJSWIJK (ZH)

21 OKT. 1982

DE MINISTER VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK
EN
DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING

Overwegende, dat de binnenstad van Leeuwarden ruimtelijk structureel wordt bepaald door een volledig stelsel van singels met daarbinnen een aantal grachten en terpen;

dat ondanks een aantal verstoringen gesproken kan worden van een in cultuurhistorisch opzicht zeer belangwekkend stadsgebied;

dat de rondom gelegen, tot stadsparken getransformeerde, verdedigingslinie daarvan enigszins geïsoleerd ligt door de aanleg van enkele nieuwe verkeerswegen;

dat naast de hierboven aangehaalde stadsdelen en het gebied rond het Vliet, de overige binnen de grenzen gelegen stadsdelen bepaald zijn door latere, maar vooral 19de eeuwse ontwikkelingen;

dat de ruimtelijke samenhang van genoemde stadsgebieden in combinatie met een overwegend historisch waardevolle bebouwing een beeld oplevert dat van algemeen belang is vanwege de schoonheid en het karakter ervan;

Gelet op artikel 20 van de Monumentenwet;

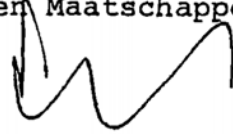
Gehoord de Monumentenraad, de raad van de gemeente Leeuwarden, Gedeputeerde Staten van Friesland en de Rijksplanologische Commissie;

B E S L U I T E N :

Het gebied in de gemeente Leeuwarden zoals is aangegeven op de bij deze beschikking behorende tekening nr. 209⁶ en zoals omschreven in de toelichting bij deze beschikking, aan te wijzen als stadsgezicht in de zin van artikel 20 van de Monumentenwet.

Van deze beschikking, waarvan mededeling zal worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant, zal afschrift worden gezonden aan de Monumentenraad, de raad van de gemeente Leeuwarden, Gedeputeerde Staten van Friesland en de Rijksplanologische Commissie.

De Minister van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk

(H.A. de Boer)

De Minister van Volkshuisvesting
en Ruimtelijke Ordening

(drs. E. Nypels)

Mededelingenlijst voor de Raadsvergadering van 22 november 1982

Ingekomen zijn:

Ro

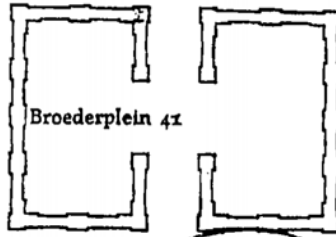
D. Beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 21 oktober 1982 met betrekking tot de aanwijzing van de binnenstad van Leeuwarden als beschermd stadsgezicht.

De beschikking van 21 oktober jl. komt in de plaats van de, foutief ondertekende, beschikking van 4 juni 1982. Een en ander betekent dat de inschrijving in het in artikel 21 van de Monumentenwet bedoelde register pas zal kunnen plaatsvinden na 21 december 1982. Met de inschrijving in het register wordt de aanwijzing van het beschermde stadsgezicht eerst rechtsgeldig. Wij stellen U voor dit stuk voor kennisgeving aan te nemen.

Monumentenraad

1505

secretariaat

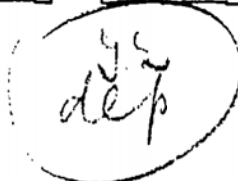
Broederplein 41

postbus 1001 Zeist telefoon 03404 | 28 122

1.053.1

H2

Weth Geerts
15/3

comp. leeuw.

Burgemeester en Wethouders
van
LEEWARDEN.

nummer U-87.137
bericht op

Zeist,

11 MAART 1983

onderwerp Inschrijving register be-
schermde stads- en dorps-
gezichten van het beschermde
stadsgezicht Leeuwarden,
gemeente Leeuwarden.

GEMEENTE LEEWARDEN
14 MAART 1983
Nr. 4113

(bijl. div)

Onder verwijzing naar artikel 21, tweede lid, van de Monumentenwet, doe ik U hierbij toekomen 1 exemplaar van het register van beschermde stads- en dorpsgezichten betreffende het bij beschikking van 21 oktober 1982, nr. MMA/Mo 69 door de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening vastgestelde beschermde stadsgezicht Leeuwarden, gemeente Leeuwarden.

Ten overvloede moge ik U erop wijzen, dat bij datum van inschrijving in het register, 11 maart 1983, voor het beschermde gebied artikel 37, lid 5, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening van toepassing is geworden, alsmede voor zolang het bestemmingsplan ex artikel 37, lid 5, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening nog geen rechtskracht heeft gekregen, artikel 50, lid 5, 6, 7, 9 en 10 van de Woningwet en artikel 46, lid 5, 6, 7, 9 en 10 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

De Secretaris van de Monumentenraad,

(Drs. F.J.L. van Dulm).

VOORBEREIDINGSBESLUIT.

Burgemeester van . . . . . maakt bekend, dat de raad
van deze gemeente in zijn vergadering d.d. . . . . heeft
besloten, dat een bestemmingsplan wordt voorbereid voor het gebied

. . . . .
De aandacht wordt er op gevestigd, dat het in dit plan gelegen gebied
is aangewezen als beschermd . . . . . gezicht in de zin van artikel 20
van de Monumentenwet, zodat het plan mede strekt tot bescherming van
dit . . . . . gezicht.

Bij het besluit is bepaald, dat het verboden is binnen het bedoelde
gebied zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van
de burgemeester en wethouders (aanlegvergunning) de navolgende werken,
of werken van aard, of werkzaamheden uit te voeren, te doen of
te laten uitvoeren, een en ander met uitzondering van normale onder-
houdswerkzaamheden:

- a. ontginning; bodem verlagen of afgraven; ophogen; egaliseren;
scheuren van grasland;
- b. het aanleggen of verharderen van wegen, paden of parkeergelegenheden
en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;
- c. het aanleggen van bovengrondse leidingen;
- d. werken of werkzaamheden, welke wijzigingen van de waterhuishouding
of de waterstand beogen of ten gevolge hebben, met inbegrip van het
dempen, aanleggen, verleggen of wijzigen van sloten;
- e. het rooien van bomen of opgaande beplanting;
- f. buiten de erven van bedrijfsgebouwen en woningen: het opslaan,
deponeren, lozen of storten van al dan niet afgedankte of aan hun
oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten,
alsmede het aanleggen of inrichten van opslag-, stort- of berg-
plaatsen;
- g. het slopen van gebouwen en andere bouwwerken of het slopen van
gedeelten daarvan, anders dan voor de uitvoering van een verleende
bouwvergunning.

Vergunning wordt verleend, indien de werken of werkzaamheden de
historische structuur niet aantasten.

Genoemd besluit ligt vanaf . . . . . ter inzage ter gemeente-
secretarie enz.

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

Gemeente: Leeuwarden

Plaats: Leeuwarden

Provincie: Friesland

DE MINISTER VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK
EN

DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING

Overwegende, dat de binnenstad van Leeuwarden ruimtelijk structureel wordt bepaald door een volledig stelsel van singels met daarbinnen een aantal grachten en terpen;

dat ondanks een aantal verstoringen gesproken kan worden van een in cultuurhistorisch opzicht zeer belangwekkend stadsgebied;

dat de rondom gelegen, tot stadsparken getransformeerde, verdedigingslinie daarvan enigszins geïsoleerd ligt door de aanleg van enkele nieuwe verkeerswegen;

dat naast de hierboven aangehaalde stadsdelen en het gebied rond het Vliet, de overige binnen de grenzen gelegen stadsdelen bepaald zijn door latere, maar vooral 19e eeuwse ontwikkelingen;

dat de ruimtelijke samenhang van genoemde stadsgebieden in combinatie met overwegend historisch waardevolle bebouwing een beeld oplevert, dat van algemeen belang is vanwege de schoonheid en het karakter ervan;

Gelet op artikel 20 van de Monumentenwet;

Gehoord de Monumentenraad, de raad van de gemeente Leeuwarden, Gedeputeerde Staten van Friesland en de Rijksplanologische Commissie;

B E S L U I T E N :

Het gebied in de gemeente Leeuwarden zoals is aangegeven op de bij deze beschikking behorende tekening nr. 2006 en zoals omschreven in de toelichting bij deze beschikking, aan te wijzen als stadsgezicht in de zin van artikel 20 van de Monumentenwet.

Van deze beschikking, waarvan mededeling zal worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant, zal afschrift worden gezonden aan de Monumentenraad, de raad van de gemeente Leeuwarden, Gedeputeerde Staten van Friesland en de Rijksplanologische Commissie.

De Minister van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk,

(H.A. de Boer)

De Minister van Volkshuisvesting
en Ruimtelijke Ordening,

(Drs. E. Nypels)

Beschikking van: 21 oktober 1982

Ministeries van Cultuur, Recreatie en
Maatschappelijk Werk en van
Afdeling: Volkshuisvesting en Ruimte-
lijke Ordening
Nr.: MMA/Mo 69

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

Drs. F.J.L. van Dulm

Datum van inschrijving: 11 maart 1983

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

LEEUWARDEN

Gemeente: Leeuwarden

Leeuwarden, economisch, cultureel en bestuurlijk centrum van Friesland heeft deze leidende positie in de 14de eeuw verkregen na de indijking van de Middellee. Ruimtelijk structureel wordt de binnenstad bepaald door een volledig stelsel van singels, met daarbinnen een aantal grachten en terpen.

Het gebied globaal begrensd door Groeneweg, Nieuwekade, Tweebaksmarkt, Wilhelminaplein, Schavernek en Torenstraat bezit nog het stratenplan van de late middeleeuwen. Ondanks een aantal dempingen en enkele bouwkundige verstoringen kan gesproken worden van een in cultuur-historisch opzicht zeer belangwekkend stadsgebied.

De rondom gelegen, tot stadsparken getransformeerde verdedigingslinie is daarvan enigszins geïsoleerd door de aanleg van enkele nieuwe verkeerswegen. Naast de hierboven aangehaalde stadsdelen en het gebied rond het onlangs gedempte Vliet, zijn de overige binnen de omgrenzing gelegen stadsdelen bepaald door latere maar vooral 19de-eeuwse ontwikkelingen.

De ruimtelijke samenhang van genoemde stadsgebieden zijn in combinatie met een overwegend historisch waardevolle bebouwing aanleiding tot de aanwijzing van de binnenstad van Leeuwarden als beschermd stadsgezicht.

De stad Leeuwarden is ontstaan uit een samenvoeging van een aantal terpen, gelegen aan een inham van de Middellee.

In deze inham monden rond het jaar 1000 drie afwateringen van Oostergo uit, de Ee vanuit het noorden, het Vliet vanuit het oosten en de Potmarge vanuit het zuiden. Aangenomen wordt dat de Ee ongeveer bij de tegenwoordige Arendstuin Leeuwarden is binnengekomen, vervolgens meanderend verschillende tracé's heeft gekend en tenslotte uitmondt in de Middellee nabij de Bagijnesteeg. Voor het Vliet hebben recente vondsten tot de hypothese geleid, dat deze een vloeiender stroombed heeft gehad dan het tegenwoordige haakse beloop doet veronderstellen. Van beide afwateringen is het exacte beloop echter niet geheel duidelijk.

De meest westelijke terp Oldehove, van oudsher een agrarische vestiging, heeft lange tijd zijn landelijk karakter behouden. Reeds vroeg wordt op de terp, als uithof van de abdij Corvey, de parochiekerk St. Vitus gesticht, waarvan thans de omstreeks 1530 gebouwde, nimmer voltooide toren de Oldehove rest.

De gunstige ligging nabij de uitmonding van de Ee en het Vliet maakt de terp Nijehove tot een geschikte handelsplaats.

Aangenomen wordt dat de samengestelde terp, ter weerszijden van de Ee, tot stand komt nadat een oorspronkelijke enkelvoudige vestiging onvoldoende ruimte biedt.

Eenzelfde ontwikkeling wordt verondersteld in de latere uitbreiding van Nijehove ten zuiden van de monding van het Vliet. Naast de parochiekerk St. Marie van Nijehove, afgebroken in 1765, wordt omstreeks 1250 aan de rand van de terp door de Dominicanen -ook wel Jacobijnen geheten- de thans nog aanwezige kloosterkerk gebouwd.

Tenslotte is er sprake van enige bewoning op het noordoostelijk gelegen Hoek, veelal ten onrechte ook aangeduid als terp. Dit gebied komt echter pas tot ontwikkeling als onderdeel van de bezittingen van de familie Cammingha, waarvan de

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 21 oktober 1982

Afdeling MMA/Mo

Nr. 69

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad,

Drs. F.J.L. van Duim

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

LEEWARDEN

Gemeente: Leeuwarden

centrale woonplaats ten noordoosten van de stad, ter plaatse van het huidige Cammingaburen ligt. Dit noordoostelijk stadsdeel moet dan ook gezien worden als een natuurlijk hoger gelegen gebied, waarvan Hoek wordt aangewend als private grondspeculatie van de Cammingha's.

De genoemde gunstige geografische uitgangspositie leidt tot de ontwikkeling van een zeehaven bij de monding van Vliet en Ee.

De stad wordt dan ook rond 1300 als één van de met de Duitse Hansesteden verbonden steden genoemd. Deze periode van economische groei heeft tevens de bouw van vele adellijke stinsen tot gevolg, waarbij de erven in pacht worden gegeven aan burgers.

Reeds rond 1200 wordt gesproken van stadsrechten, maar niet duidelijk is of dit betrekking heeft op Nijehove, Oldehove of beide.

Omstreeks 1300 slibt de Middellzee langzaam dicht om tenslotte te worden ingepolderd. De handelsbelangen over zee vallen weg en gaan over naar de Friese steden in de zuid-westhoek. Het landstadje Leeuwarden ontleent vanaf dat moment zijn belang aan de centrale ligging voor Friesland. De fysische verandering heeft onder andere tot gevolg, dat de inmiddels gekanaliseerde Ee via het Heerenwiltje nabij de Nieuwestad het Vliet gaat ontmoeten. Vandaar stromen zij naar het westen, waar zij bij het Schavernek afbuigen en een vaarweg in de richting Harlingen gaan vormen. In 1398 wordt de stadsgracht gegraven, die dan nog alleen de Nijehoofter terp omsluit.

Ook in de 15de eeuw ontwikkelt de stad zich voorspoedig als marktplaats en bestuurcentrum voor de agrarische omgeving. In de stad zelf worden nog vele boerenbedrijven uitgeoefend. Naast de nieuwe stadswaag op de Nieuwestad verrijzen op de gronden ten zuiden daarvan, alsook ten zuidoosten van het Maauw en de Kelders en aan beide zijden van de Voorstreek en Tuinen koopmanshuizen. Kerkelijke en bestuurlijke vestigingen vinden hun plaats langs de Grote Kerkstraat, de oude verbindingsweg tussen Oldehove en Nijehove, het gebied tussen Grote Kerkstraat en Nieuwestad, rond het Hofplein en langs de Tweebaksmarkt. Verder worden aan het eind van de 15de en het begin van de 16de eeuw het gebied tussen de Tweebaksmarkt en de Oosterkade, alsook de gebieden ten noorden van de lijn Oldehove/Grote Kerkstraat/Voorstreek vooral ten behoeve van de huisvesting van arbeiders en kleine ambachtslieden aangewend. In verband met strenge protectionistische wetten en regels vestigen vele koop- en handelslieden zich buiten de stad, met name langs het Zuidvliet. Al deze uitbreidingen gaan gepaard met voortdurende wijzigingen in het beloop van de stadsgrachten tot in + 1494 de stadsgracht zoals die staat aangegeven op de plattegrond van Van Deventer (1560) tot stand komt.

Naast de stadsgracht worden in de 15de eeuw voor de verdediging primitieve wallen opgeworpen. Als gevolg van de aanvallen van de Schieringers worden deze, zonder dat men overgaat tot een volledige ommuring, aangevuld met gemetselde fortificaties zoals een drietal stadspoorten en een tweetal waltorens alsook een drietal ronde ravelijns nabij de belangrijkste toegangen.

Na eeuwenlange onderlinge strijd tussen adellijke families, grietmannen, stede-

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 21 oktober 1982

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 69

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. F. J. L. van Duim

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

LEEWARDEN

Gemeente Leeuwarden

lijke besturen, Schieringers en Vetkopers wordt rond 1500 in Leeuwarden door de hertogen van Saksen een centraal gezag over Friesland gevestigd. Daartoe wordt een dwangburcht, het zogenaamde Blokhuis in het zuidwesten van de stad gebouwd. Met uitzondering van enige korte onderbrekingen blijft dit centrale gezag in Leeuwarden vertegenwoordigd door het Hof van Friesland, een samenspraak van edelen. In 1571 komt de kanselarij gereed, die tot 1811 als zetel van het Provinciaal Gerechtshof dient. Nadat in 1580 de Spaanse heerschappij teniet wordt gedaan en het Blokhuis grotendeels geslecht, wordt begonnen met de bouw van gebastioneerde versterkingen, welke rond 1630 worden afgerond. De aanleg van de Heerengracht, ter plaatse van het huidige Ruiterkwartier en de Keizersgracht bij het voormalige Blokhuis hangt hiermee samen. Vervolgens ontstaat aan de zuidzijde van de Heerengracht op het voormalige Zaailand, een vestiging van handwerkslieden, lakenhandel en steen- en pottenbakkerijen.

Met de intrede van Graaf Willem Lodewijk van Nassau als Stadhouder van Friesland ("Us Heit") wordt Leeuwarden in 1584 residentie, welke positie de stad zal behouden tot het vertrek van Willem IV naar 's-Gravenhage als Stadhouder van de Zeven Provinciën (1748). Na de dood van zijn moeder Maria Louise van Hessen Kassel ("Marijke Muoi") verliest Leeuwarden, dan ongeveer 11.000 inwoners groot, het karakter van Hofstad.

De centrale ligging van de stad en de goede waterverbindingen met het agrarische achterland blijven van grote betekenis voor de ontwikkeling in de 17de en 18de eeuw. Dit blijkt ook uit de sterke positie die de veer- en beurtvaart dan inneemt.

In deze periode verdicht de stad zich vooral op de open terreinen van de in verval gerakende kloostercomplexen en stinsen. Nieuwe doorbraken ontstaan zoals Breede Plaats, Achter de Grote kerk, Kruisstraat, Bollemanssteeg en er komt een verbinding tot stand tussen een aanvankelijk achterpad en de Korfmakersstraat, de Herestraat.

Wegens ruimtegebrek wordt in 1697 de veemarkt verplaatst van de oude waag naar het Ruiterkwartier, terwijl geleidelijk de houten bruggen worden vervangen door stenen overkluizingen, de pijpen.

Nadat in 1765 de parochiekerk van Nijehove is afgebroken, vindt een verlenging plaats van de Grote Kerkstraat in de richting van de Jacobijnerkerk. Rond deze kerk verrijst een aantal hofjes.

Ook in de 19de eeuw blijven naast stedelijke en provinciale bestuurstaken, de landbouw en veeteelt de ontwikkeling van de stad bepalen.

Het laat 18de-eeuwse en vroeg 19de-eeuwse stadssilhouet wordt gekenmerkt door boven de wallen uitstekende torens als de Oldehove en de Nieuwe Toren, een in 1540 bij een gasthuiskapel gebouwde toren, alsook door de spitsjes en koepeltjes van de Grote Kerk, het stadhuis, de stadspoorten en de Waalse Kerk, een in oorsprong in de 16de eeuw gestichte kloosterkapel in de Grote Kerkstraat. Nadat de Noordwesterdwinger reeds vanaf 1789 is opengesteld als openbare wandelplaats, wordt deze in 1819 door Koning Willem I aan de stad geschonken en onder leiding van de tuinarchitect Roodbaard nieuw aangelegd als openbaar park.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 21 oktober 1982

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 69

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

Drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

LEEWARDEN

Gemeente: Leeuwarden

De Prinsentuin komt in 1823 gereed. Rond 1830 worden de land- en waterpoorten afgebroken en ontstaat de Nieuwekade, waarvoor voor de stadswal tussen Tuinen en Amelandsdwinger wordt weggegraven. Tevens worden dan de Jacobijner- en Wirdumerpoortsdwinger, de stadswallen bij de O.L. Vrouwepoort en de Noorderplantage geslecht, terwijl op de Amelandsdwinger een kazerne verschijnt. De bij de afgravingen vrijkomende grond wordt aangewend voor het dempen van de stadsgrachten, die geen directe functie meer hebben en uit een oogpunt van Volksgezondheid als schadelijk worden beschouwd. Zo worden achtereenvolgens de Keizersgracht (1825), de Heeregracht (deels 1836, deels 1846), de gracht achter de Grote Kerkstraat (1860), de Nieuwe Buren (1863), de Oude Gracht (1879), thans Begijnesteeg/St. Anthonystraat), de Eewal (1884) en de Tweebaksmarkt (1894) gedempt.

Ook na de demping van de Heeregracht blijkt het terrein te klein voor de zich uitbreidende veemarkt op het Ruiterkwartier.

In samenhang met de bouw van een station en de aanleg van spoorwegen naar Harlingen, Groningen en Zwolle (1863-1868), wordt door de stadsarchitect F. Romein in 1866 een uitbreidingsplan voor het gebied buiten de zuidelijke stadswal tussen station en Ruiterkwartier opgesteld. Dit plan voorziet in een aantal noord-zuid gerichte straten in het verlengde van de stegen naar de Nieuwstad, het rechttrekken van de Stadsgracht, waardoor de Zuiderkade, reeds snel Willemskade geheten, vorm krijgt en het stichten van enkele grote bouwblokken parallel met de nieuwe stadsgracht tot aan het station. Op een groot westelijk van het station gelegen terrein wordt de nieuwe veemarkt, thans Oude Veemarkt gesitueerd en in 1874 in gebruik genomen.

Nadat de restanten van het laat middeleeuwse Blokhuis als pijnbank voor het Hof van Friesland en als kruithuis gediend hebben, worden deze vanaf 1821 gebruikt voor de vestiging van de Rijksgevangenis. Na vele verbouwingen wordt in 1870 besloten tot nieuwbouw, welke in 1876 gereed komt. De aan de overzijde van de stadsgracht gelegen Ooster- en Zuidergrachtswal, die reeds aan het einde van de 18de eeuw zijn bebouwd vormen een aaneengesloten wand. Deze wordt ten behoeve van de aanleg van het Nieuwe Kanaal in 1895 doorbroken. Het Kanaal dient ter vervanging van het smalle en kronkelige Vliet, de oude scheepvaartverbinding naar Groningen en Lemmer; het Vliet zelf is tenslotte nog onlangs gedempt.

In de huidige plattegrond is het historisch patroon van terpen, straten en grachten binnen de begrenzing van de singels duidelijk herkenbaar gebleven. Kenmerkend voor de ontstaansgeschiedenis van Leeuwarden is daarbij het verschil in verkavelingswijze tussen de terpsituaties en de daartussen gelegen gebieden. De bouwblokken op de terpen naast een sterk afwisselende vorm over het algemeen een geringere diepte dan langs de verbindingsstraten waar zeer diepe percelen voorkomen.

Daarnaast onderscheiden deze stadsdelen zich, als gevolg van een geleidelijk groeiproces in samenhang met een natuurlijke uitgangspositie, duidelijk van de latere meer planmatige uitbreidingen. De ruimtelijke structurele relatie van de stad binnen de singels met de uitbreidingen daarbuiten wisselt sterk.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 21 oktober 1982

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. F.J.L. van Dulm

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 69

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

LEEWARDEN

Gemeente: Leeuwarden

Deze hangt nauw samen met het verschil in ontwikkeling van de aan de binnenzijde van de stadsgrachten gelegen gebieden. Voor de Oostergracht, Zuidergracht en Willemsgracht kan een gelijkmatige ontwikkeling aan beide zijden worden onderkend. Voor het overige heeft vooral de aanwezigheid van de tot stadsparken getransformeerde bolwerken een functionele en daarmee ruimtelijk herkenbare samenhang tegengegaan.

Bij het bepalen van de omgrenzing van het te beschermen stadsgezicht is dan ook in hoofdzaak uitgegaan van het historisch patroon van straten en grachten in combinatie met de bewaard gebleven vestingwerken en de aan de buitenzijde gelegen grachtenwanden waar een herkenbare ontwikkelingsrelatie met de binnewaarts gelegen stadsdelen valt te onderkennen. De historisch stedenbouwkundige en structurele samenhang van dit gebied is zo sterk, dat een nauwere omgrenzing bezwaarlijk zou zijn (kaart 2096).

Binnen het stadsgezicht zijn de belangen waarop de beschermende maatregel is gericht niet overal gelijk. Ter vaststelling daarvan hebben inventarisaties plaatsgevonden van de cultuur-historische waarden binnen de verschillende onderdelen van de binnenstad. Dit onderzoek heeft ertoe geleid dat bij de aanwijzing gebruik gemaakt wordt van een zonering die als volgt is te omschrijven:

- zone A: De gebieden van belang vanwege het patroon van straten en waterlopen in samenhang met de profilering en inrichting van de openbare ruimte en de afmetingen en vormgeving van de bebouwing, waaronder vele concentraties van monumenten.
- zone B: De gebieden van belang vanwege het patroon van straten en waterlopen in samenhang met de profilering en inrichting van de openbare ruimte en de afmetingen van de bebouwing, waaronder concentraties van monumenten.
- zone C: De gebieden van belang vanwege het patroon van straten en waterlopen in samenhang met de schaal van de bebouwing.

De van oudsher agrarische terpnederzetting Oldehove, waarvan de onlangs gerestaureerde, zware, laat gotisch toren van de St. Vituskerk het middelpunt vormt, is slecht door geringe hoogteverschillen herkenbaar in het beloop van de Torenstraat en de Kleine en Grote Kerkstraat.

Voor het overige hebben een halfslachtige inrichting van het kerkhof, de groot-schalige doorbraak van de Noordertangent, alsmede een aantal zich nauwelijks in de historische structuur voegende nieuwbouwprojecten, het ruimtelijk beeld sterk verzwakt. De genoemde doorbraak heeft er tevens toe geleid dat er een sterke scheiding is ontstaan tussen de tot stadspark getransformeerde bolwerken en het bebouwde deel van de historische binnenstad.

De Grote Kerkstraat, de belangrijkste verbinding tussen Oldehove en Nijehove, wordt ruimtelijk sterk bepaald door hoogteverschillen en wisselingen in breedte waarbij de straat vanaf het Oldehoofster Kerkhof in geringe mate afloopt, vervolgens stijgt en zich vernauwt naar het hoogste punt van de noordelijke terp van Nijehove ter plaatse van het kruispunt met de Kleine Hoogstraat om ten slotte opnieuw dalend en zich verwijderd te eindigen bij het Jacobijner Kerkhof.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 21 oktober 1982

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads- gezicht in

LEEWARDEN

Gemeente: Leeuwarden

Door een licht krommend beloop en de aanwezigheid van bebouingswanden bestaat uit een aaneenschakeling van statige woonhuizen, gasthuizen en kerkelijke gebouwen vormt deze straat één van de meest hoogwaardig historische ruimten in de binnenstad van Leeuwarden.

Het aan de rand van de terp Nijehove gelegen gebied rond de oorspronkelijke parochiekerk en het in de 13de eeuw gestichte Dominicanerklooster, wordt thans gedomineerd door de Grote- of Jacobijnerkerk, een in opzet 14de-eeuwse tweebeukige kerk, waaraan in de 15de eeuw een zuidelijke zijbeuk werd toegevoegd. De sloop van de parochiekerk in de 18de eeuw, gevolgd door een doortrekking van de noordelijke wand van de Grote Kerkstraat, de opheffing van het klooster en -later- de sluiting van het Kerkhof, alsmede de bouw van enige gasthuizen hebben ertoe geleid dat de Jacobijnerkerk thans omringd wordt door een aantal aaneengesloten open ruimten die tezamen geen helder inzicht meer verschaffen in despecifieke functionele ontwikkelingen van het gebied. Het daarvan enigszins afzijdig gelegen driehoekige pleintje Bij de Put neemt vanwege de samenbundelende functie in het stedenbouwkundig patroon, ondersteund door de eenduidige ruimtevorming en de historische opbouw van de wanden een belangrijke positie in dit stadsdeel is.

Het gebied rond de Groeneweg-Nieuweburen, gelegen aan de noordelijke voet van de terp Nijehove is door de demping van de oude stadsgracht, later binnengebracht, maar vooral door de afbraak van delen van bouwblöcken bij de aanleg van de verkeerstangent Groeneweg-Noorderweg, structureel ingrijpend gewijzigd. De oorspronkelijk, door de stadsgracht begeleide, doorgaande verbinding Groeneweg-Nieuweburen is daarbij vervallen en vervangen door een nieuwe primaire structuurlijn Groeneweg Noorderweg, waarop de Nieuweburen aftakt. Het aanzienlijke hoogteverschil tussen de aan weerszijden van de Nieuweburen gelegen kaden was na de demping van de gracht aanleiding tot het afgraven van de zuidelijke kade en het aanbrengen van hoge stoepen voor de aan die zijde gelegen panden. Daarnaast heeft het van gemeentewege gevoerde beleid om nieuwbouw aldaar enige meters naar voren te plaatsen, geleid tot een weinig samenhangend ruimtebeeld.

Het belangrijkste structurerende gegeven is zonder twijfel de doorsnijding van de binnenstad door de aaneengesloten stadsgrachten: Voorstreek-Kelders-Naauw-Nieuwestad-Schavernek en de twee aantakkingen Tuinen en Weaze. Het sterk bochtige beloop, de afwisselende breedte, een tiental van oorsprong 16de en 17de eeuwse stenen overkluizingen, hier veelal pijpen genoemd, en de vanuit uiteenlopende functies ontstane wisselende maten en indelingen van de aan weerszijden gelegen kaden en bebouwingen, vormen tezamen een aaneenschakeling van stedelijke ruimten die in sterke mate bepalend zijn voor het historisch karakter van de binnenstad. Een bijzondere positie daarbinnen heeft het gebied rond de samenvloeiing van Weaze en Voorstreek. De gracht vormt aldaar de scheiding tussen de Kelders, aan de voet van de vroeg middeleeuwse terp Nijehove en Over de Kelders het hoogstgelegen deel van de laat-middeleeuwse zuidoostelijke uitbreiding. Het daarbij bewaarde aanzienlijke hoogteverschil tussen de aan weerszijden gelegen kaden heeft aan de noordelijke zijde geleid tot de aanleg van werven, onder de straat gelegen kelders welke uitkomen op een lage direct aan het water gelegen onderkade. Vanaf de Brol, die de samenvloeiing van de grachten overkluist, zijn

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 21 oktober 1982

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

LEEWARDEN

Gemeente: Leeuwarden

de hoogteverschillen tussen de naar Nijehove oplopende Grote Hoogstraat en de dalende kaden van de Voorstreek, de Weaze en het Naauw, mede door het bochtig beloop van het water sterk herkenbaar.

Dit zeer samengestelde beeld vindt zijn begrenzingen in bebouingswanden opgebouwd uit historisch waardevolle, in twee en drie bouwlagen onder een loodrecht op de grachten gerichte kap opgetrokken, panden. Topgevels en lijstgevels wisselen elkaar af. In combinatie hiermee levert de overgang van het kleinschalige grachtdeel Naauw naar het brede profiel van de Nieuwestad op de plaats waar de middeleeuwse afwateringen uitmondten in de Middellzee, een beeld op dat de volledige ontwikkelingsgeschiedenis van de stad in zich herbergt.

Het gebied van de twee oudste terponderdelen van Nijehove, doorsneden door de Eewal, wordt gekenmerkt door contrasten: enerzijds de smalle bochtige, in hoogte variërende terpstraatjes met een zeer dichte verkaveling en kleinstedelijke bebouwing en anderszijds de Eewal, een op één niveau gelegen, brede, gedempte stadsgracht, in een geleidelijke bocht verlopend en begrensd door een aan de voet van de terpen gelegen forsere bebouwing, gevormd door grote woonhuizen voor handelslieden en bestuurders.

Op de terpen bevinden zich daarentegen vooral kleinere woonhuizen en panden voor ambachtslieden en neringdoenden. Van belang hierbij is het in de 19de eeuw door de gemeente gevoerde beleid om op kruispunten van de nauwe straten de hoekpanden af te ronden. Deze nog op veel plaatsen voorkomende ronde hoeken zijn vooral boeiend vanwege de in de ronding geplaatste gevelopeningen.

Waar de naamgeving van de Eewal overgaat in Gouveneruiplein vindt tevens de overgang naar het bestuurlijke centrum van de stad plaats, met als hoogtepunt daarin het kleinschalige Raadhuisplein, dat vanwege de specifieke ruimtelijke condities een van de belangrijkste historische ruimten in de stad uitmaakt. Dit beeld wordt mede bepaald door een aantal zeer waardevolle gebouwen, zoals de in de 19de eeuw door de stadsarchitect Th. Romein in klassicistische stijl verbouwde hoofdwacht, het daar tegenover gelegen Stadhouders Hof, een in 1587 door de Staten gekocht nieuw gebouw, dat na vele verbouwingen, thans wit gepleisterd, een rustig totaal indruk oplevert en tenslotte het in 1713 ter plaatse van de Auckamastins opgetrokken raadhuis, een blokvormig gebouw met een strakke gevel voorzien van een weinig uitspringende middenrisaliet en bekroond met een klokkekoepel.

Het in opzet 15de eeuwse oostelijke binnenstadsgebied rond de grachtuitleg Turfmarkt-Tweebaksmarkt-Druifstreek-Blokhuisplein heeft in het bebouingsbeeld nog de kenmerken van de oorspronkelijke functies.

Naast een kerkelijke vestiging, het minderbroedersklooster Galileën, en patriciërswohnungen huisvest het een aantal bestuurlijke functies, zoals het blokhuis, in de 19de eeuw vervangen door de huidige gevangenis, de kanselarij, het op Koninklijk gezag gebouwde, in 1571 gereedgekomen, zeer levendig gedecoreerde Gerechtshof, het daarnaast gelegen Ritske Boelemagasthuis ter plaatse van het landhuis dat tijdelijk fungeerde als Statenzaal en tenslotte het Provinciehuis in 1784 tot stand gekomen toen de aldaar gesitueerde grote stadswoning voorzien werd van een statige voorgevel. Na de sloop van de Galileërkerk in het eind van de 19de eeuw verrezen op die plaats enkele kantoorpanden.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 21 oktober 1982

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad,
Drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

LEEWARDEN

Gemeente: Leeuwarden

Het rechte beloop van de Tweebaksmarkt en de eenduidige, weinig op de oorspronkelijke grachtsituatie afgestemde, inrichting van de openbare ruimte verzwakken echter het wisselende bebouwingsbeeld in sterke mate, bij het blokhuisplein zelfs zodanig dat de herkenbaarheid van het historisch ontwikkelingsproces geheel verloren is gegaan.

Het aan het einde van de 16de eeuw op regelmatige wijze verkavelde gebied, gelegen tussen Tweebaksmarkt en Stadsgracht wordt ook thans nog gekenmerkt door gesloten bouwblokken, samengesteld uit overwegend eenvoudige, kleinschalige woonhuizen. Een ernstige verstoring daarbinnen vormen de uitbreiding van een P.T.T.-gebouw langs het Droevendaal en de Gedempte Keizersgracht en het onlangs gereedgekomen gebouw van de Provinciale Waterstaat. Voor deze nieuwbouw zijn twee bouwblokken afgebroken en vervangen door kantoorgebouwen, waarvan de verschijningsvorm volstrekt afwijkt van het karakter van dit gebied. De aldaar verrezen straalzender bepaalt naast de torenspits van de in 1884 gebouwde St. Bonifatiuskerk, het silhouet van de historische binnenstad.

De genoemde St. Bonifatiuskerk, opgericht in het zelfde jaar waarin de Nieuwe Toren uit het stadsbeeld verdween, is gelegen op het binnenterrein van het bouwblok Voorstreek-Hoeksterpad-Baljeebuurt-Sacramentstraat. De inpassing in de structuur is gevonden door de lengte-as van het gebouw op de Voorstreek te richten en hierop door een toegangsweg loodrecht aan te haken. Het recent gebouwde daarnaast gelegen bejaardentehuis wijkt in alle opzichten van de aanwezige structuurkenmerken af. Deze inbreuk, in samenhang met een functionele en technische achteruitgang, geven het gebied aan de zijde van de stadsgracht een verwaarloosd aanzien.

Naar de Voorstreek en Tuinen toe is het historische karakter van bebouwing en open ruimten in maatvoering en detaillering nog overwegend gaaf.

Het Wilhelminaplein gelegen op het voormalig Zaailand levert, ondanks de centrale ligging van het in 1846 gebouwde imposante Gerechtsgebouw aan de korte zijde van het plein, een rommelige totaalindruk op. De zeer grote maat, de weinig heldere indeling, het ontbreken van een duidelijke begrenzing aan de oostzijde en de in bouwhoogte sterk wisselende noordelijke bebouwingswand zijn hiervan de oorzaak. Verbouw en nieuwbouw hebben het overwegend 19de-eeuwse karakter sterk aangetast.

De Oostergrachtswal, aan de noordzijde begrensd door de op de Amelanderwinger gelegen Prins Frederikkazerne, de Zuidergrachtswal, de Willemskade, de Snekerkade en een deel van de Westersingel worden ook thans nog sterk bepaald door aaneengesloten wanden opgebouwd uit forse 19de-eeuwse, dan wel begin 20ste-eeuwse woonpanden, die aan deze stadsgrachten een voornaam voorkomen geven. Waar aanvankelijk de Willemskade met zijn in hoofdzaak witgepleisterde huizen voorzien van kroonlijsten en afgeknotte schilddaken een zeer sterke ruimtelijke eenheid vormde is thans door kaalslag en grootschalige kantoorbouw een groot verschil in beeldkwaliteit tussen de verschillende grachtdelen tot stand gekomen. Het oorspronkelijk beeld is aan de Snekerkade, het gedeelte Westersingel gelegen tegenover de Westerkade en het deel Willemskade zuidzijde tussen de Sophialaan en het Zuiderplein nog herkenbaar.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 21 oktober 1982

Afdeling: MMA/Mo

Nr.:69

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

Drs. F.J.L. van Dulm

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd stads gezicht in

LEEWARDEN

Gemeente: Leeuwarden

Voor enkele onderdelen van de stad is reeds ingegaan op de kenmerkende kwaliteiten van bebouwing en open ruimten. Voor de stad als geheel kunnen daarnaast de volgende algemene stedenbouwkundige karakteristieken worden geformuleerd:

De bebouwing is overwegend aaneengesloten gebouwd en gesitueerd in een naar de weg toe gekeerde bebouwingsgrens. De Nieuwestad, Voorstreek, Eewal en Tweebakmarkt kennen verscheidene panden met drie bouwlagen, in het overige deel van de binnenstad omvatten de panden twee dan wel één bouwlagen onder een kap. Met uitzondering van de gebouwen gelegen aan het Jacobijnerkerkhof en de panden in de noordoostelijke wand van de Grote Kerkstraat tussen Kleine Hoogstraat en Jacobijnerkerkhof zijn deze vrijwel altijd voorzien van een kap met nokinrichting op de straat gericht.

De panden zijn opgetrokken in rode baksteen, al dan niet gepleisterd, dan wel geschilderd; de kappen gedekt met zwarte en rood gebakken pannen. Lijst- en topgevels bepalen voorts tezamen met een verticale gevelindeling het beeld. Met betrekking tot de openbare ruimten kan gesteld worden dat deze in hoofdopbouw overwegend waardevol zijn. Daarnaast worden zij en dit vooral binnen de terpgebieden gekenmerkt door een kleinschaligheid in indeling en materiaalgebruik, die zijn verklaring vindt in zowel het oorspronkelijke als het hedendaagse functioneren. Specifieke aandacht behoeven de karakteristieke hoogtevverschillen, het structurele groen zoals de boombeplanting op de Bolwerken en de bomenrijen langs de grachten, alsmede de privéstoepen, stoepalen en hekken.

Ter effectuering van de bescherming van het aangewezen stadsgezicht moet ingevolge artikel 37, lid 5, van de wet op de Ruimtelijke Ordening een bestemmingsplan worden ontwikkeld. De toelichting op de aanwijzing als beschermd stadsgezicht kan daarbij als uitgangspunt dienen voor het bestemmingsplan. Doel van de aanwijzing is, de karakteristieke met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaar belang bij de verdere ontwikkelingen binnen het gebied. Dat behoeft veranderingen niet uit te sluiten, maar kan basis zijn voor een ruimtelijke ontwikkeling die recht doet aan de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruik maakt en daarop voortbouwt.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 21 oktober 1982

Afdeling MMA/Mo

Nr.: 69

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad,

Drs. F.J.L. van Dulm

*Copy: DSO / 17/10/89
ai Ro*

Benamd door: <i>F. Kloosterman</i>	Parafen
Ontv. bevestiging verz. d.d.:	
Termijnkalender d.u.:	
Deponeer	

MINISTERIE VAN WELZIYN, VOLKSGEZONDHEID EN CULTUUR

*ROV verz 1/10
f.c. Weth. Eimmerman*

Heemskerk c.s. Advocaten
Postbus 599
8901 BJ LEEUWARDEN

-1853.1

GEMEENTE LEEUWARDEN
11 OKT. 1989
Nr. 15211

uw brief d.d. 27 juli 1989 nummer 173.045 Broederplein 41, tel. 03404 - 8 32 11
ENH/MdK. 2444KVK.min behandeld door dhr. Kloosterman Postbus 1001, 3700 BA Zeist
onderwerp Beschermd stadsgezicht Telefax 03404 - 1 61 89
Leeuwarden

Naar aanleiding van Uw bovengenoemd verzoek tot gedeeltelijke intrekking van de aanwijzing van het beschermd stadsgezicht Leeuwarden bericht ik U, mede namens mijn ambtgenoot van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, het volgende.

Het beschermd stadsgezicht Leeuwarden is aangewezen op 21 oktober 1982 en nadat binnen de daarvoor gestelde termijn geen beroep bij de Kroon was ingesteld, ingeschreven op 11 maart 1983.

Tot het aangewezen gebied behoort de Willemskade, zich uitstrekkend van de Beurs tot de Snekerkade en rond 1870 ontstaan op basis van een stedenbouwkundig plan van de stadsbouwmeester F. Romein, waarbij de voormalige vestingwerken werden getransformeerd.

Zoals blijkt uit de toelichting bij de aanwijzing als beschermd stadsgezicht, is de Willemskade van belang vanwege de schaal van de bebouwing en het patroon van de openbare ruimte. Met het oog hierop is de begrenzing van het aangewezen gebied ten zuiden van de bebouwingwand van de Willemskade z.z. gelegd.

Daarnaast dient te worden opgemerkt dat op het moment van de aanwijzing de bebouwing aan de zuidzijde van de Willemskade tussen de Prins Hendrikbrug en de Snekerkade reeds geheel uit recente kantoorpanden bestond, die de plaats van de oorspronkelijke 19de-eeuwse bebouwing hadden ingenomen. In het licht van het beschermingsbelang vormde dit echter geen overweging om tot een andere begrenzing van het beschermd stadsgezicht te komen.

Het op 5 juni 1989 vastgestelde bestemmingsplan "Lange Marktstraat Noord" van de gemeente Leeuwarden regelt het genoemde aspect van het beschermd stadsgezicht in voldoende mate door middel van voorschriften die onder meer betrekking hebben op plaats en afmetingen van de bebouwing langs de Willemskade z.z. Voor dit deel van het aangewezen stadsgezicht kan het bestemmingsplan worden beschouwd als beschermend conform artikel 36 van de Monumentenwet.

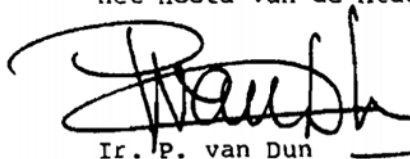
MINISTERIE VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN CULTUUR
RIJKSDIENST VOOR DE MONUMENTENZORG

bladzijde 2

nummer 173.045

Gezien de belangen waarop de aanwijzing van dit gedeelte van het stadsgezicht zich richt en gezien de bestaande ruimtelijke en planologische situatie, bestaat er naar mijn mening géén aanleiding om de aanwijzing als beschermd stadsgezicht in te trekken, noch voor de gehele bebouingswand langs de zuidzijde van de Willemskade, noch voor het afzonderlijk perceel Willemskade Z.Z. 29 te Leeuwarden.

De Minister van Welzijn,
Volksgezondheid en Cultuur
namens deze,
de Directeur van de Rijksdienst
voor de Monumentenzorg
voor deze,
het Hoofd van de Afdeling Technieken

Ir. P. van Dun

Ecologische beoordeling van herinrichting Harmoniekwartier te Leeuwarden

Opdrachtgever	Gemeente Leeuwarden
Referentie	Stoker, O. 2012. Ecologische beoordeling Harmoniekwartier te Leeuwarden. A&W-notitie 1907. Altenburg & Wymenga bv, Feanwâlden.
Projectcode	1907har
Status	Concept
Datum	26 april 2012
Projectleider	E.W. de Vries
Autorisatie	R. Strijkstra

Inhoud

1. Inleiding
2. Situatieschets en plannen
3. Gebiedsbescherming en beoordeling
4. Soortbescherming en beoordeling
5. Conclusies
6. Literatuur

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Suderwei 2
Postbus 32, 9269 ZR Feanwâlden
tel. 0511 – 474764, fax 0511 – 472740
email info@altwym.nl
website: www.altwym.nl

Foto 1 en 2: Impressie van het plangebied. (foto's A&W 2011)

1. Inleiding

De gemeente Leeuwarden bereidt de herinrichting voor van het Harmoniekwartier in de binnenstad van Leeuwarden. Hierbij worden gebouwen gesloopt en nieuwbouw gerealiseerd. Op dit moment bevindt de planvorming zich in de voorbereidingsfase. In dit kader is ecologisch onderzoek gewenst om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de ecologische wet- en regelgeving. De Gemeente Leeuwarden heeft Altenburg & Wymenga opdracht gegeven om het ecologisch onderzoek uit te voeren.

Het doel van dit onderzoek is een ecologische quickscan, waarin de effecten van de plannen worden beoordeeld in het kader van de vigerende natuurwetgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Nota Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet. Indien van toepassing, worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel aanvullend onderzoek.

In onderhavige notitie worden de resultaten van het ecologisch onderzoek gepresenteerd. Het onderzoek naar de aanwezigheid van relevante natuurwaarden is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites) over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied. Ook is gebruik gemaakt van de Ecologische basiskaart Gemeente Leeuwarden (Biezenaar & Miedema 2011). Ten tweede is op 11 april 2012 een veldbezoek uitgevoerd, waarbij is gelet op de (mogelijkheden voor) aanwezigheid van beschermde en/of kritische soorten.

Altenburg & Wymenga presenteert in deze notitie de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

2. Situatieschets en plannen

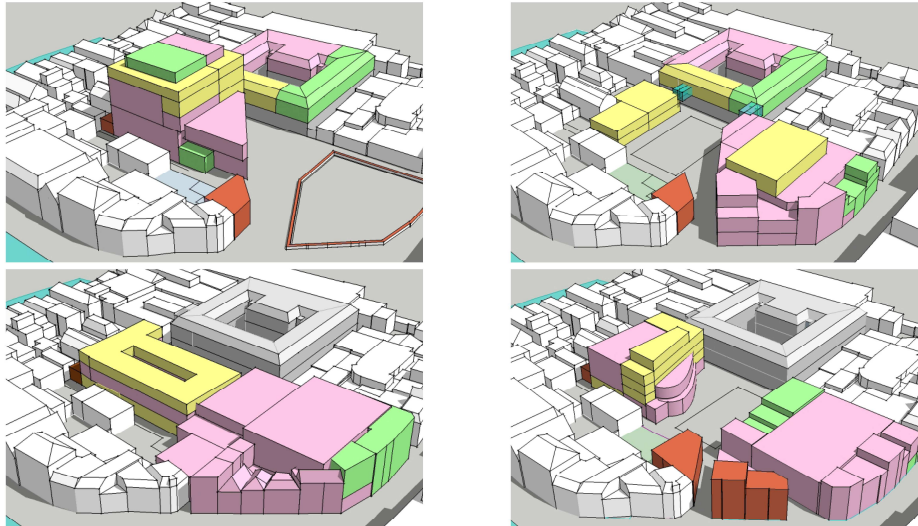
2.1 Situatieschets

Het plangebied is gelegen in de binnenstad van Leeuwarden. De zuidgrens van het plangebied grenst aan het Ruiterskwartier. Ten westen loopt het Groot Schavernek. De Nieuwstad ligt noordelijk van het gebied. De Harniasteeg en de Ipe Brouwerssteeg liggen aan de oostgrens van het plangebied. Het plangebied bestaat uit een aantal (oude) gebouwen, een parkeerplaats en kleine straatjes. Er is op enkele plaatsen opgaande begroeiing aanwezig in tuinen en op de parkeerplaats.

2.2 Plannen

De plannen omvatten de sloop van enkele of alle gebouwen in het plangebied en de realisatie van nieuwbouw. Er zijn momenteel 4 modellen voor de herinrichting van het Harmoniekwartier (zie figuur 1). Deze modellen verschillen in welke gebouwen gesloopt worden en waar nieuwbouw wordt gerealiseerd. De precieze invulling van de herinrichting wordt in een later stadium bepaald.

UITWERKING MODELLEN HARMONIEKWARTIER

CONCEPT 15 - 2 - 2012 Grontmij

Figuur 1. Overzicht van 4 mogelijke modellen voor de herinrichting van het Harmoniekwartier.

3. Gebiedsbescherming en beoordeling

3.1 Natuurbeschermingswet

Het bestemmingsplangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is de 'Groote Wielen', dat op ongeveer 8 km afstand ten noordoosten van het plangebied ligt. Dit Natura 2000-gebied is aangewezen voor verscheidene soorten, waarvoor in het ontwerpbesluit instandhoudingsdoelen zijn gesteld. Dit betreft bepaalde Habitattypen (vegetatietypen), Noordse woelmuis, Bittervoorn, Meervleermuis, enkele steltlopers, ganzen en eenden. Overige Natura 2000-gebieden liggen op grotere afstanden tot het plangebied en zijn daardoor niet relevant voor deze ecologische beoordeling.

Vanwege de relatief grote afstand tot het plangebied en het gebruik van tussenliggend gebied, kan worden geconcludeerd dat dit Natura 2000-gebied en de meeste voor dit gebied aangewezen natuurwaarden niet worden beïnvloed door de beoogde ingreep.

Een uitzondering hierop is de Meervleermuis die binnen het Natura 2000-gebied foerageert en zijn verblijfplaatsen daarbuiten heeft. In het plangebied zijn enkele gebouwen geschikt voor verblijfplaatsen van vleermuizen, zodat de aanwezigheid van verblijfplaatsen van Meervleermuis niet is uit te sluiten. Indien in de gebouwen in het plangebied verblijfplaatsen van Meervleermuis aanwezig zijn, gaan deze verloren door de sloop en ontstaat er een conflict met de Natuurbeschermingswet. Op dit moment is niet duidelijk of er daadwerkelijk verblijfplaatsen van Meervleermuis aanwezig zijn. Daarom is aanvullend onderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van Meervleermuis om te bepalen hoe de herinrichting zich verhoudt tot de Natuurbeschermingswet.

Aan de westzijde van het plangebied loopt de Westerstadsgracht die mogelijk deel uitmaakt van een vliegroute van Meervleermuis. In de omgeving van deze vaart is veel lichtverstrooiing aanwezig omdat deze

dwars door de bebouwde kom van Leeuwarden loopt. Door de grote hoeveelheid lichtverstorend in de omgeving zal de herinrichting geen negatief effect hebben op mogelijk aanwezige vliegroutes van Meervleermuizen.

3.2 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied maakt geen deel uit van de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). Nabij gelegen (P)EHS gebieden zijn Grote en Kleine Wielen die op een afstand van ongeveer 8 km ten noordoosten van het plangebied liggen.

Gezien de relatief grote afstand, de aard van de ingreep en het gebruik van het tussenliggend gebied kunnen negatieve effecten op de (P)EHS worden uitgesloten. Om deze redenen veroorzaken de plannen geen conflict met de regelgeving omtrent de (P)EHS.

3.3 Overige vormen van gebiedsbescherming

Behalve de hierboven beschreven wet- en regelgeving kunnen gebieden ten aanzien van natuurwaarden ook worden beschermd via andere regelgeving, bijvoorbeeld het Streekplan. Het plangebied en de directe omgeving ervan zijn niet beschermd door overige vormen van gebiedsbescherming.

4. Soortbescherming en beoordeling

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van Leeuwarden. Het bestaat uit een aantal oude gebouwen, een parkeerplaats en is vrijwel volledig verhard. Er is enige opgaande begroeiing aanwezig in achtertuinen en op de parkeerplaats. Gezien het stedelijk karakter van het plangebied en het vrijwel ontbreken van (half) natuurlijke biotopen is het onwaarschijnlijk dat er wettelijk beschermde soorten aanwezig zijn uit de soortgroepen vissen, reptielen en ongewervelde diersoorten. Wettelijk beschermde soorten waarvan de aanwezigheid niet op voorhand kan worden uitgesloten, worden hieronder per soortgroep beschreven.

4.1 Planten

Het karakter van het plangebied (vrijwel geheel verhard) maken het ongeschikt voor de meeste beschermde plantensoorten. In de binnenstad van Leeuwarden zijn echter waarnemingen bekend van de middelzwaar beschermde Tongvaren en Steenbreekvaren (www.waarneming.nl). Deze varens groeien vaak op kades maar kunnen ook op muren van oude gebouwen voorkomen. Deze soorten zijn echter niet in het plangebied waargenomen. Er worden geen andere beschermde plantensoorten in het plangebied verwacht.

4.2 Amfibieën

Uit verspreidingsgegevens van amfibieën blijkt dat in de omgeving van het plangebied waarnemingen bekend zijn van enkele licht beschermde soorten, zoals Gewone pad en Bruine kikker (Creemers & Van Delft 2009, Van Delft *et al.* 2011). De aard van het plangebied (geen oppervlaktewater en grotendeels verhard) maken het plangebied ongeschikt als voortplantingsgebied voor bovengenoemde soorten. Mogelijk maakt een individueel dier sporadisch gebruik van het plangebied als foerageer- of overwinteringsgebied.

Voor licht beschermde amfibieënsoorten geldt een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. De beoogde herinrichting veroorzaakt om deze redenen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde amfibieënsoorten

In de omgeving van het plangebied komen geen middelzwaar en zwaar beschermde amfibieënsoorten voor (Van Delft *et al.* 2011) en deze worden ook niet binnen het plangebied verwacht.

4.3 Vogels

Het plangebied is door het stedelijke karakter en de hoge menselijke gebruiksdruk beperkt geschikt voor broedende vogels. Het is echter niet uit te sluiten dat in de aanwezige begroeiing in tuinen en enkele vogels van stad en park tot broeden komen, zoals Merel en Turkse tortel. Daarnaast zijn er ook vogelsoorten die nestgelegenheid kunnen vinden in de gebouwen in het plangebied, zoals Huismus, Gierzwaluw en Zwarte roodstaart.

Algemeen

Bij werkzaamheden moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. Werkzaamheden (bijvoorbeeld het bouwrijp maken van het terrein) buiten het broedseizoen uitvoeren, is de meest zekere optie. Een alternatief is om werkzaamheden voor aanvang van het broedseizoen te beginnen, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven door de verstoring tijdens de werkzaamheden. Er dient te worden voorkomen dat tijdens werkzaamheden in het broedseizoen alsnog broedgevallen ontstaan die kunnen worden verstoord. Dit is mogelijk door geen geschikte plaatsen voor nesten te laten ontstaan tijdens de werkzaamheden, door bijvoorbeeld de opslag van materialen af te dekken. Mochten er toch vogels tot broeden komen en door de werkzaamheden worden verstoord, dan ontstaat er een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de verstorende werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode van de betreffende soort(en).

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen, die indicatief is en niet uitputtend. Van de soorten op deze lijst kunnen in potentie Huismus en Gierzwaluw in het plangebied mogelijk nestplaatsen hebben. Omdat het veldbezoek is uitgevoerd in het broedseizoen van Huismus en deze soort niet is waargenomen, is het onwaarschijnlijk dat er nestplaatsen van Huismus aanwezig zijn. De aanwezigheid van nestplaatsen van Gierzwaluw is niet op voorhand uit te sluiten (foto 3).

Door de sloop van gebouwen kunnen eventueel aanwezige nestplaatsen van Gierzwaluw verloren gaan, waardoor een conflict ontstaat met de Flora- en faunawet. Om de bepalen of hier sprake van is, dient een aanvullend onderzoek uitgevoerd te worden of er daadwerkelijk nestplaatsen van Gierzwaluw aanwezig zijn.

Samenvattend

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vogels, mits wordt voldaan aan de voorwaarden dat broedende vogels en hun nesten niet worden verstoord. Er dient aanvullend onderzoek te worden uitgevoerd naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nestplaatsen van Gierzwaluw in de te slopen gebouwen.

Foto 3. Een gebouw met een dak dat mogelijk geschikt is voor nestplaatsen van Gierzwaluw

4.4 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet en zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Hierdoor gelden voor deze soorten striktere beoordelingscriteria bij ontheffingsaanvragen dan bij soorten die niet zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Vanwege deze specifieke aandacht wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten komen in de volgende paragraaf aan bod.

Er zijn volgens de verspreidingsgegevens tien verschillende vleermuissoorten in de gemeente Leeuwarden waargenomen (Vos 2007, Biezenaar & Miedema 2011). Deze zijn: Gewone baardvleermuis, Franjestaart, Tweekleurige vleermuis, Rosse vleermuis, Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Gewone grootoortvleermuis. Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied. Deze zijn: verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Hieronder worden deze drie elementen besproken.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen in Nederland hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en bomen. Tijdens de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. Er staan geen bomen in het plangebied die geschikt zijn voor verblijfplaatsen van vleermuizen. De gebouwen in het

plangebied zijn oud (ongeveer jaren dertig). Bij de meeste gebouwen ontbreekt een spouwmuur die zeer geschikt is voor vleermuizen. Door de ouderdom bevatten ze wel veel kieren en gaten in de muren die mogelijkheden bieden voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Tevens kunnen er in potentie verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn achter boeiplaten en daklijsten of onder dakpannen. Het is daarom niet op voorhand uit te sluiten dat er verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn in het plangebied.

Door de sloop van gebouwen kunnen eventueel aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen verloren gaan, waardoor een conflict ontstaat met de Flora- en faunawet. Om te bepalen of hier sprake van is, dient een vleermuisonderzoek uitgevoerd te worden. Daarbij wordt tijdens enkele nachtelijke veldbezoeken en met gebruik van batdetectoren bepaald of er sprake is van verblijfplaatsen in de gebouwen en om welke vleermuissoorten het gaat.

Foerageergebied

Het plangebied kan dienst doen als foerageergebied voor een aantal van de bovengenoemde vleermuissoorten die in stedelijke omgeving jagen, zoals Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger. Tijdens en na de uitvoering van de herinrichting zal het plangebied in vergelijkbare mate geschikt blijven als foerageergebied als in de huidige situatie. Ook is in de directe omgeving van het plangebied voldoende alternatief foerageergebied aanwezig. Om deze redenen mag worden geconcludeerd, dat de functionele leefomgeving van de (in de omgeving) mogelijk aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen ten aanzien van foerageergebied gewaarborgd blijft.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken vleermuizen om zich te oriënteren meestal gebruik van vaste vliegroutes langs lijnvormige structuren, zoals lanen, boomsingels, (oevers van) sloten en straatpatronen. Dergelijke doorgaande structuren zijn in de omgeving van het plangebied aanwezig zoals de Westerstadsgracht. Mogelijk maakt deze gracht deel uit van vliegroutes van Meervleermuis. Door de plannen treden er geen verandering op ten opzichte van de gracht en veroorzaken de plannen geen negatieve effecten op mogelijk aanwezige vliegroutes van vleermuizen.

Samenvattend

Om te bepalen hoe de herinrichting zich verhoudt tot de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen is aanvullend onderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in de te slopen gebouwen.

4.5 Overige zoogdiersoorten

Licht beschermde zoogdiersoorten

In de omgeving van het plangebied komen verscheidene licht beschermde zoogdiersoorten voor, zoals Egel, Mol en verschillende (spits)muizensoorten (Vos 2007, www.zoogdieratlas.nl, www.waarneming.nl). Het valt te verwachten dat enkele van deze soorten ook in het plangebied geschikt leefgebied hebben gevonden. Voor licht beschermde zoogdiersoorten geldt een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. De sloop van gebouwen en realisatie van nieuwbouw veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde zoogdiersoorten.

Middelzwaar beschermde zoogdiersoorten

Er komen geen middelzwaar beschermde zoogdiersoorten voor in de omgeving van het plangebied, mogelijk met uitzondering van Steenmarter. Deze soort laat gedurende de laatste decennia een uitbreiding van het leefgebied zien, waarbij stedelijk gebied niet wordt geschuwd. De aanwezigheid van verblijfplaatsen van Steenmarter in de te slopen gebouwen kan niet op voorhand worden uitgesloten. Er dient daarom aanvullend onderzoek te worden gedaan naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van Steenmarter om te bepalen hoe de herinrichting zich verhoudt tot de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soort..

Zwaar beschermde zoogdiersoorten

Er komen geen zwaar beschermde zoogdiersoorten in de omgeving van het plangebied voor (exclusief vleermuizen). Door de aard en de ligging van het plangebied worden deze soorten ook niet verwacht. Om deze redenen veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze zwaar beschermde zoogdiersoorten.

Samenvattend

Om te bepalen hoe de herinrichting zich verhoudt tot de Flora- en faunawet ten aanzien van overige zoogdieren is aanvullend onderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van Steenmarter in de te slopen gebouwen.

5. Conclusies

De conclusies uit de bovenstaande hoofdstukken ten aanzien van gebiedsbescherming en soortbescherming worden hieronder op een rij gezet.

5.1 Gebiedsbescherming

Natuurbeschermingswet

Om te bepalen hoe de herinrichting zich verhoudt tot de Natuurbeschermingswet is aanvullend onderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van Meervleermuis (§ 3.1).

Overige vormen van gebiedsbescherming

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflicten met de overige wet- en regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming met betrekking tot natuurwaarden (Ecologische Hoofdstructuur en overige vormen van gebiedsbescherming).

5.2 Soortbescherming

Om te bepalen hoe de herinrichting zich verhoudt tot de Flora- en faunawet is aanvullend onderzoek noodzakelijk naar:

- Nestplaatsen van Gierzwaluw (§ 4.3)
- Verblijfplaatsen van vleermuizen (§ 4.4)
- Verblijfplaatsen van Steenmarter (§ 4.5)

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van overige beschermde soorten, mits wordt voorkomen dat broedende vogels en hun in gebruik zijnde nesten worden verstoord.

6. Literatuur

Biezenaar, P., H. Miedema. 2011. Ecologische basiskaart gemeente Leeuwarden. A&W-rapport 1466. Altenburg & Wymenga bv. Feanwâlden

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (red.)(RAVON) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Delft, J. van, A. de Bruin & P. Frigge 2011. Waarnemingenoverzicht 2010. RAVON 42, jaargang 13 nummer 4; 105-119. RAVON, Nijmegen.

Vos, S. (redactie) 2007. Werkatlas Zoogdieren in Fryslân – verspreiding 1990-2006. Provincie Fryslân, Leeuwarden.

Geraadpleegde internetsites

www.zoogdieratlas.nl

www.waarneming.nl

Nummer 18380

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS DER GEMEENTE LEEUWARDEN;

Gezien het voornemen om in het Harmoniekwartier gelegen aan het Groot Schavernek te Leeuwarden een poppodium en bijbehorende voorzieningen te realiseren;

Gezien het gegeven dat hiertoe in het bestemmingsplan "Leeuwarden-binnenstad" een uitwerkingsplicht en een wijzigingsbevoegdheid is opgenomen;

overwegende,

dat het college bereid is medewerking te verlenen aan de hiervoor genoemde plannen door middel van een gecombineerd wijzigings- en uitwerkingsplan, waarin de ruimtelijke ontwikkeling wordt vastgelegd;

dat hiertoe het gecombineerde "Wijzigingsplan- en uitwerkingsplan Leeuwarden-Binnenstad-Harmoniekwartier" is opgesteld;

dat het ontwerpwijziging- en uitwerkingsplan voor een ieder ter inzage heeft gelegen van 26 september 2013 tot en met 6 november 2013;

dat er geen zienswijzen zijn ingediend;

dat voor het overige wordt verwezen naar de ruimtelijke onderbouwing zoals deze is weergegeven in het gecombineerde wijzigings- en uitwerkingsplan "Leeuwarden-Binnenstad-Harmoniekwartier";

gelet de Wet ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening;

BESLUIT:

het gecombineerde wijzigings- en uitwerkingsplan "Leeuwarden-Binnenstad-Harmoniekwartier", nummer IMRO.0080.02002WP01-VG01 vast te stellen;

Aldus vastgesteld door het College van burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden d.d. 26 november 2013

burgemeester,

secretaris.

Vastgesteld gecombineerde wijzigings- en uitwerkingsplan “Leeuwarden - Binnenstad-Harmoniekwartier”

Van 5 december 2013 tot en met 16 januari 2014 ligt het vastgestelde gecombineerde wijzigings- en uitwerkingsplan “Leeuwarden - Binnenstad-Harmoniekwartier” met bijbehorende stukken ter inzage.

Plangebied

Het gebied wordt globaal begrensd door de Haniasteeg, de achterzijde van de bebouwing van de Nieuwestad, de Wolvesteeg, de Molensteeg en het Groot Schavernek.

Ontwikkeling

Het plan is een uitwerking van het bestemmingsplan “Leeuwarden-Binnenstad” ten behoeve van de realisatie van een poppodium en de daarmee samenhangende voorzieningen in het Harmoniekwartier.

Inzage

Het vastgestelde gecombineerde wijzigings- en uitwerkingsplan met bijbehorende stukken kunt u inzien:

- in het Stads kantoor, Oldehoofsterkerkhof 2, Leeuwarden (op werkdagen van 8.30 tot 17.00 uur en op donderdag tot 19.30 uur). Hier kunt u ook vragen stellen over het plan en de procedure.
- via de websites:
  - www.leeuwarden.nl/ruimtelijke-plannen
  - www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/roo/bestemmingsplannen?planidn=NL.IMRO.0080.02002WP01-VG01

Bent u het niet eens met dit vastgestelde gecombineerde wijzigings- en uitwerkingsplan ? Dan kunt u beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag. U kunt alleen beroep instellen:

- van 6 december 2013 tot en met 16 januari 2014
- als u belanghebbende bent en aantoonbaar dat u redelijkerwijs niet in staat bent geweest tijdig zienswijzen bij het college van burgemeester en wethouders in te dienen

Voorlopige voorziening

Hebt u beroep ingesteld, dan kunt u gedurende de beroepstermijn een verzoek om voorlopige voorziening indienen bij de Voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA, Den Haag. Dit kan alleen in spoedeisende zaken.

Het besluit tot vaststelling treedt de dag na afloop van de beroepstermijn in werking. Als binnen de beroepstermijn een verzoek om voorlopige voorziening is ingediend, treedt het besluit tot vaststelling niet in werking voordat op dat verzoek is beslist.